

De Eendracht: multimediaal in beeld!

Tekst: Johan van Dijk / Beeld: Jelte Oosterhuis

Zeker in tijden dat door de coronapandemie bezoek aan molens eigenlijk niet mogelijk is, kunnen diverse vormen van multimedia toch bijdragen aan de aandacht voor molens. Poldermolen De Eendracht, net buiten Sebaldeburen in het Westerkwartier, is zo'n molen waar je op een bijzondere wijze sinds een aantal jaren informatie kunt krijgen, ook al zijn de deuren van de molen gesloten. De bevlogen vrijwillige molenaar Henk Berends vertelt er graag meer over.

Eendracht in de polder

Niet veel Groninger poldermolens hebben een 'eigen' naam. Veel zijn vernoemd naar de polder die ze bemalen, dat geldt echter niet voor de poldermolen van de Sebaldebuurster Molenpolder die al sinds jaar en dag bekend staat als De Eendracht. Door toedoen van predikant Nicolaus Westendorp werd de oorspronkelijke molen op deze plek in 1801 gebouwd. Na brand in 1887 werd de huidige molen op de fundamenten van de voorganger gebouwd. Lange tijd zorgde De Eendracht dat de polder op windkracht (en later met een hulpaandrijving op één van de twee vijzels, zie ook kader) droog werd gehouden. De Wet BWO (Wet Bescherming Waterstaatswerken in Oorlogstijd) heeft er voor gezorgd dat De Eendracht altijd in maalvaardige toestand onderhouden is

gebleven. Evenwel werd na het vertrek van de laatste beroepsmolenaar in 1970 de elektrisch aangedreven vijzel geautomatiseerd zodat de polder ook zonder al te veel toezicht kon worden bemalen. Een vijftal jaren van stilstand van de molen volgde.

Henk Berends

De stilstaande molen kwam in maart 1975 onder het beheer van Henk Berends. "Ik was net geslaagd voor vrijwillig molenaar en via Thijs de Jong van de toenmalige Vereniging Vrienden van de Groninger Molens kwam ik op De Eendracht terecht" vertelt de nog immer enthousiaste molenaar. De molenaarswoning was door de polder inmiddels verkocht, maar na het vertrek van de bewoners kon Berends niet heel veel later daar zijn intrek nemen en nog steeds

bewoont hij het huis naast de molen samen met zijn echtgenote. Stukje bij beetje werd de woning aangepast (het huis werd door de familie Berends in 1978 aangekocht en na brand in 1980 zelfs herbouwd) en daarbij heeft duurzame energie altijd een belangrijke rol gespeeld. De woning is nu min of meer zelfvoorzienend. "We hebben geen gas meer en wekken stroom op met zonnepanelen en onze kleine windturbine met een hoogte van 18 meter" laat Berends weten. De keerzijde van zo'n windturbine is wel dat die lawaai maakt. "Soms zet ik hem even uit als ik in de zon van de rust en stilte wil genieten" voegt hij lachend toe.

Molen en bezoek

De Eendracht ligt in een echt buitengebied en was in het verleden eigenlijk alleen maar te

bereiken door de molenaar en zijn gezin. "Vroeger liep er een zandpad naar de molen en moest je de laatste 200 meter door het grasland" legt Henk Berends uit over de vroegere situatie. En dan is er ook nog de kwestie van het recht van overpad omdat de toegang tot de molen via de percelen van diverse particulieren loopt. Een oplossing daarvoor kwam in 1999 met de aanleg van een beton- en schelpenpad langs de molen. Dit viel samen met het ontwikkelen van de nodige (toeristische) fietspaden door het Westerkwartier. De molen was in deze jaren eigendom van de Molenstichting Westerkwartier (tegenwoordig Stichting De Groninger Poldermolens) en werd verschillende malen gerestaureerd. De laatste 'grote beurt' die de molen kreeg was in 2006: de voormalige motorvijzel werd weer voorzien van windaandrijving. In 2012 volgde een hydraulisch systeem dat ook bij gebrek aan wind de vijzel kan doen malen. Berends kwam toen ook met het idee om webcams te plaatsen zodat de

hoger gelegen zolders ook voor publiek dat niet naar boven durft zichtbaar zijn.

Praatpaal

Het systeem waarbij webcams worden gebruikt om hoger gelegen zolders van een molen in beeld te brengen, is niet uniek. Onder andere de Widde Meuln in Ten Boer maakt ook gebruik van deze techniek. Het jongste middel van informatievoorziening bij de molen is in de molenwereld waarschijnlijk wel uniek: een voormalige gele praatpaal van de ANWB staat namelijk sinds 2017 naast de molen. "Bij het afschaffen van de praatpalen door de ANWB werden er eerst vijfhonderd exemplaren ter beschikking gesteld voor een klein bedrag" laat molenaar Berends weten. Hij viste echter net achter het net, maar bij de tweede ronde deed hij mee aan een prijsvraag en vroeg vervolgens subsidie aan bij de toenmalige gemeente Grootegast (sinds 2019 maakt Sebaldeburen deel uit van de gemeente

Poldermolens met twee vijzels

Verreweg de meeste poldermolens in Nederland zijn uitgerust met één vijzel of scheprad (of een modernere installatie) om water uit de polder naar de boezem te malen. De provincie Groningen kent echter enkele poldermolens die uitgerust zijn met twee vijzels, zodat bij harde wind meer water de polder uit kan worden gepompt. Naast De Eendracht zijn dat:

- De Goliath in de Eemshaven
- De Westerse Molen bij Nieuw-Scheemda
- De Dellen bij Nieuw-Scheemda
- De Krimstermolen bij Zuidwolde

Ook De Noordermolen bij Noordbroek heeft in het verleden twee vijzels gehad. De Biks bij Onnen is uitgerust met twee schroefpompen naar de plannen van molenmaker Dekker.

Modelmolen Westendorp

Naast De Eendracht en de windturbine is er nog een molentje bij Sebaldeburen te vinden: de kleine poldermolen Westendorp. Het is een werkende modelmolen met vijzel die echt water kan malen. De Eendracht diende als voorbeeld. In 2003 voltooide Henk

Berends het molentje. De naam verwijst naar degene die ooit aan de basis stond van het ontstaan van De Eendracht: dominee Nicolaus Westendorp.]

Westerkwartier). Het lukte de molenaar om zo'n karakteristieke paal bij de molen te krijgen. Daarmee werkte de unieke geluidsdrager nog niet. Gelukkig draait Henk Berends zijn hand niet om voor het plaatsen van een stukje techniek. De praatpaal is nu voorzien van een tweetal verhalen die door wandelaars of fietsers kunnen worden beluisterd: ééntje over de molen en ééntje over het prachtige landschap waarin de molen gelegen is. Zo kunnen ook bij afwezigheid van de molenaar bezoekers geïnformeerd worden. En zeker nu de molen vanwege de coronacrisis noodgedwongen niet toegankelijk is voor bezoek is dit een uit-

komst. Sinds de plaatsing vier jaar geleden zijn de verhaaltjes zo'n 1500 keer beluisterd. "Maar ik weet natuurlijk niet of de mensen het hele verhaal ook afluisteren" voegt Berends er met een kwinkslag aan toe. Hoe leuk en handig ook zo'n praatpaal, De Eendracht én het enthousiaste verhaal van vrijwillig molenaar Henk Berends zijn toch het leukst om in het echt te bewonderen. Het liefste met een stevige wind waarbij de poldermolen kan laten zien waarvoor die gebouwd is: water uit de Sebaldebuurster Molenpolder malen. Als alle maatregelen weer wat versoepeld zijn is dat ook zeker weer de bedoeling!

